

NOVÝ PROSTŘEDEK BOJE – RADIOVÉ PROTIHRY NA ÚZEMÍ SLOVENSKA

OLDŘICH SLÁDEK

SLÁDEK, O.: New Means of Struggle – Radio Counter-games in the Territory of Slovakia. *Vojenská história*, 5, 3, 2001, pp 53 – 63, Bratislava.

The study deals with radio counter-games in the territory of Slovakia during the World War II. The author briefly characterises a goal of counter-games that the Abwehr started to apply at the beginning of 1942. He widely analyses mainly the connections related to the radio counter-game named Dubnica and describes the process of this counter-game. He evaluates results of this only radio counter-game led by Slovak authorities and the situation in 1944 – 1945 when according to Nazis the territory of Slovakia became unsuitable for leading of counter-games. He refers to the fact that after the start of the Slovak National Uprising and pushing insurgents back to mountains, German authorities formerly tried to suppress „black transmitters“ than intelligence games the importance of which has been still decreasing, especially after the advance of Eastern Front.

Military History. Slovakia. World War II.

V létě a na podzim 1941, po přepadení Sovětského svazu, byly z jeho území vyslány na Slovensko první skupiny parašutistů. Tehdy se jednalo o výsadky organizované sovětskou zpravodajskou službou, moskevským vedením KSC i Československou vojenskou misí v SSSR. Sovětská rozvědka nasadila celkem šest svých agentů, moskevské vedení určilo pro Slovensko dvě dvojice komunistů jako posily pro domácí vedení a Píkova vojenská mise se rozhodla vysadit na slovenském území prvou tříčlennou část výsadku S 1. Z mnoha důvodů celá první vlna výsadků ve velmi krátké době ztroskotala a delší dobu zůstal na svobodě pouze jediný parašutista, a to Andrej Kaboš.¹

Pak nastala ve vysazování delší pauza, která měla i politický podtext v podobě zhoršení vztahu mezi Ingrovým londýnským MNO a sovětskými orgány, a to vojenskými i zpravodajskými. Československý ministr obrany Ingr výslovně zakázal moskevské Píkové vojenské misi nasazovat na naše okupované území připravené parašutisty. Sovětské straně bylo tlumočeno, že ani provádění jejich samostatných operací není v tomto prostoru žádoucí.²

Teprve v roce 1943 se sovětská strana, opětovně bez vědomí československých zahraničních orgánů, pokusila posílit svoje pozice v oblasti vojenského zpravodajství vysláním nové série výsadků do prostoru českých zemí i Slovenska. Hlavní správa rozvědky generálního štábu Rudé armády vycvičila a zformovala řadu zejména zpravodajských výsadků, jejichž posláním bylo oživit předválečnou zpravodajskou síť nebo vybudovat zcela novou. Od 15. března do počátku května 1943 vyslali sovětské zpravodajci do českých zemí šest výsadků v celkové síle dvanácti agentů. Bohužel všechny je gestapo a abwehr pozatýkaly krátce po seskoku. Nacisté jim nejen znemožnili činnost, ale přinutili některé zatčené parašutisty k radiovým protihrám s jejich vysílající centrálou. Od jara 1943 to byly protihry Červená karkulka, Purpur, Lev. Na ně navázala v červenci protihra Žezlo a počátkem srpna 1943 i Říšské jablko.

Cílem protiher, které začíná uplatňovat abwehr od počátku roku 1942, bylo především zjistit záměry protivníka, odhalit jeho zpravodajské sítě, vylákat další výsadky, dodávky zbraní, materiálu a finančních prostředků, klamat nepřítel dezinformačními údaji zejména z vojen-

¹SLÁDEK, O.: Výsadky ze Sovětského svazu na Slovensko a do protektorátu v roce 1941, *Soudobé dějiny*, roč. II, 1995, č. 4, s. 514 – 529.

²BENČÍK, A. – KURAL, V.: *Zpravodajové generála Píky a ti druzí*, Praha 1991, s. 73 – 75.

ské oblasti, nasadit pomoci protiher konfidenty do odbojového hnutí a ovládnout je, jakož i zjistit o něm dosud neznámé údaje ze zahraniční centrály. Gestapo se později snažilo i o uplatnění politických cílů, přičemž jedním z hlavních bylo dosažení rozpadu protihitlerovské koalice. K tomu měly sloužit pomoci protiher předávané dezinformace.

Nová vlna sovětských výsadků začala znovu na přelomu zimy a jara 1943. V noci z 15. na 16. března 1943 přistála u Bochni nedaleko Krakova jako první dvojice rezident Josef Hegen a radistka Henriette Cieslová, kteří měli zpravodajsky působit v okupovaných českých zemích. Již příští noc startoval letoun vezoucí dvojjmenný výsadek s obdobnými úkoly pro Slovensko. Tvořili jej rezident Ján Lazar a radista Ján Junas. Asi dvě hodiny po půlnoci, tedy 17. března 1943, dopadli oba parašutisté na zem u obce Valkovce v okrese Giraltovce. Přistání proběhlo vcelku dobře, jen J. Junasovi se při seskoku utrhł batoh s jednou vysílací stanicí a s potravinami. Ten parašutisté zakrátko našli a zakopali. Nalezli a ukryli padáky i batoh s dalšími dvěma vysílačkami. V lese je zakopali spolu s další částí výzbroje a výstroje. Ponechali si jen Lazarovu vysílačku a vydali se na přesun do místa plánovaného působení. J. Lazar měl doklady na jméno Jozef Lukovič a J. Junas vystupoval jako Ladislav Letrich.

Parašutisté se po získání základní orientace vydali k nejbližší železniční stanici a odjeli vlakem do Prešova. V rozporu se všemi konspiračními pravidly se rozhodli, že pojedou k Junasovým rodičům do Kláštoru pod Znievom u Turč. Sv. Martina. Tento záměr se jim skutečně podařilo realizovat. Časně ráno 21. března se setkali s překvapenými rodiči J. Junase. Tady se dozvěděl jejich syn Ján, že ho doma hledali po zběhnutí z armády jak četníci, tak i vojenská hlídka z jeho bývalého útvaru. Z toho vyvodili správný závěr, že nemohou na tomto místě dlouho zůstat. Když si odpočinuli, odcestovali ještě téhož večera s dvěma staršími kufrý, které dostali od Junasových rodičů. Ty potřebovali pro přepravu svých věcí ukrytých u Valkovců.

Parašutisté zamířili zpět na místo seskoku pro vysílačku a část uschovaných věcí. Ani při zpáteční cestě jim nevznikly žádné problémy. Našli ukrytý materiál a J. Lazar si do kufříku složil vysílačku. Junas si do svého zavazadla uložil především „4 zinkové tabule o rozměru 30x25 cm, které ...měly sloužit k účelům zhotovení falešných dokumentů“.³ K tomu přidal další věci, které parašutisté pro nejbližší dobu potřebovali. Poté se vydali znovu do prostoru Žiliny. Tentokrát jeli do Prešova autobusem. Na nádraží si koupili lístky do Vrútek a čekali na vlak.

Do staniční čekárny však přišla náhodně policejní hlídka. Jeden ze strážníků ráno 23. března 1943 kontroloval i parašutisty, kteří se zpočátku vydávali za obchodníky s dřevem. Když však Lazar musel otevřít kufřík a strážník uviděl součásti vysílačky, změnili J. Lukovič a L. Letrich své předchozí vyjádření a začali tvrdit, že jsou obchodníci s radiovými součástkami. Oba

³Archiv Ministerstva vnitra v Praze (dále AMV Praha), 302 – 77 – 14, protokol s J. Junasem ze 23. 8. 1947. Bližší údaje o parašutistech nám poskytují archiválie uložené ve Vojenském historickém archivu v Trnavě, SNA v Bratislavě, AMV v Praze a VHA v Praze. Lazar Ján, nar. 16. dubna 1912 v obci Zohor, okres Bratislava-venkov, železničář, zběhl ze slovenské armády a 1. 7. 1940 prohlášen za zběha, 20. 8. 1940 vstoupil do čs. legionu v Polsku a s ním se dostal do SSSR. Dne 10. 6. 1941 přešel do Rudé armády, v jejímž stavu zůstal do srpna 1945, po absolvování radiotelegrafického a parašutistického výcviku měl být nasazen na podzim 1941 jako velitel výsadku do prostoru Nížkých Tater. Výsadek se neuskutečnil. Při ústupu Lazar padl 18. září 1941 u města Lubny u Charkova do zajetí, ale podařilo se mu uprchnout. Přešel frontu a hlásil se u Rudé armády. Po doškolení byl sovětskou vojenskou rozvědkou nasazen v březnu 1943 do akce na Slovensku. Po zatčení 23. března 1943 byl vězněn až do srpna 1944, kdy se mu po vypuknutí SNP podařilo z vězení v Ilavě uprchnout. Pak bojoval v partyzánské jednotce kpt. Tychonova až do osvobození.

Junas Ján, nar. 21. 10. 1915 v obci Slovany, okres Martin, šofér, v červenci 1940 zběhl ze slovenské armády, vstoupil do čs. legionu v Malých Bronovicích a s ním se dostal do SSSR. V lednu 1942 povolán NKVD do Kujbyševa. Po absolvování radiotelegrafického a parašutistického výcviku byl přidělen Jánovi Lazarovi. Spolu s Lazarem zatčen 23. 3. 1943 a také v srpnu 1944 uprchl z vězení v Ilavě, bojoval pak v rámci vojenských jednotek až do 6. ledna 1945, kdy byl gardisty těžce zraněn u Sliache. V různých nemocnicích pak pobýval až do 26. února 1946. Poté se vrátil jako mrzák ke svým rodičům do Kláštoru pod Znievom.

podezřelí byli předvedeni na Odbočku Ústredne štátnej bezpečnosti při Policajnom riaditeľstve v Prešove. O tom co následovalo, podává zprávu podrobné hlášení, kde se píše:

„Pri osobnej prehliadke bola u menovaných najdená malá rádio-vysielacia stanica. U údajného Jozefa Lukoviča byly najdené sväzky dolárových bankoviek v sume 6.950 dolárov a sväzky slovenských bankoviek v sume 9.147.70 Ks. Ďalej bola u neho najdená nabitá pištoľ značky FN ráže 9 mil. a iné drobnosti. Jeho spoločník Ladislav Letrich mal u seba 6.950 dolárov, 4.760, – Ks a nabitú pištoľu tej samej značky a ráže.

Po prehliadke oba menovaní boli podrobení ústnému výsluchu, ktorým bolo zistené, že v danom prípade neide o obchodníkov drevom ani rádiovými súčastkami, ale o ruských parašutistov, čo nakoniec aj menovaní doznali. Po dlhšom zapieraní sa priznali, že sa nemenujú tak, ako povodne udali.

V Josefovi Lukovičovi bol zistený Ján Lazar, nar. 16. apríla 1912 v Zohore, okr. Bratislava, tamže príslušný, rím. kat., slob., vojak v zálohe, národnosti slovenskej, nemajetný, údajne netrestaný, syn neb. Vendelína a Márie rod. Struhárovej, posledne bytom v SSSR.

V predvedenom Ladislavovi Letrichovi bol zistený Ján Junas, nar. 21. októbra 1915 v Slovanech, okr. Turč. Sv. Martin, tamže príslušný, rím. kat., šofér, národnosti slovenskej, nemajetný, údajne netrestaný, vojenský zbeh telegrafného práporu v Turč. Sv. Martine, syn Matúša a Márie rod. Kozíkovej, posledne bytom v Moskve, Kalúžska ul. č. 26/29.

Zadržaní Lazar a Junas po dlhšom zapieraní priznali, že dňa 16. marca 1943 o pol noci prileteli do Slovenskej republiky ruským lietadlom a zoskočili severne od Giraltovec, aby potom na Slovensku prevádzali vyzvedačstvo v prospech SSSR.

Tunajšia Odbočka ÚŠB, po krátkom ústnom výsluchu menovaných, urobila príslušné opatrenie, aby bol zachytený a zaistený celý materiál, ktorý z Ruska priviezli, lebo bolo nepravdepodobné, žeby boli mali so sebou len jednu rádio-vysielaciu stanicu.

Na miesto pristania boli vyslaní tunajší orgány, ktoré zistili, že Lazar a Junas skutočne pristali v noci zo dňa 16. na 17. marca 1943 okolo 24. hod. severne od Giraltovec t.j. neďaleko obce Valkovce. Na mieste pristania menovaných bol najdený zakopaný a prihrabaný pod listím jeden batoch (plecník) s pištoľom značky Mauser, s nábojmi a 4 ručné granáty. Na tom samom mieste byly zakopané i padáky. Na tvári miesta tunajší orgán počal pochybovať, žeby menovaní boli mali len jeden batoch a keď v tomto smere bola daná zadržanému Junasovi otázka, že kde sa nachodí druhý batoch, uviedol, že jeho batoch pri seskoku sa mu otrhol a spadol na zem, kdesi vraj celkom na inom mieste. Tunajšie orgány odobraly sa s Junasom na miesto, kde batoch mohol spadnúť a po dlhšom hľadaní našly skutočne aj druhý batoch (plecník). V ňom bola poškodená mala prijimacia stanica a na mieste, kde batoch bol ukrytý, bolo aj veľké dopravné vreco, dlhé asi 180 cm, v priemere asi 50 cm. V tomto vreci našly sa ďalšie dve prijimacie a vysielacie stanice, značky „Džek“ (Jack) a potraviny pre oboch asi na jeden týždeň.“⁴

O zadržení obou parašutistů byla ihned vyrozuměna bratislavská centrála ÚŠB, odkud přijel do Prešova hlavní komisař dr. F. Jurčo z 2. oddělení, které mělo na starosti obranné zpravodajství tj. kontrarozvědku.

Již 24. března 1943 zatčený parašutista L. Letrich, identifikovaný jako Ján Junas učinil vyšetřovateli tajemníkovu Libovi v Prešově rozsáhlou výpověď. Popsal podrobně svůj útěk ze Slovenska v létě 1939 do Polska, kde vstoupil do československé vojenské jednotky. Vyjmenoval i šestnáct Slováků, s nimiž se v Malých Bronovicích v útvaru poznal. Hovořil o následujícím pobytu jednotky v SSSR a jejím rozčlenění na „hvězdáře“, přívržence sovětské, a na „Francouze“, kteří představovali vlastně politickou opozici bolševiků. O sobě uvedl, že v lednu 1942 byl povolán orgány NKVD do Kujbyševa, kde mu bylo sděleno, že byl vybrán pro

⁴Vojenský historický archiv v Trnavě (dále VHA Trnava), fond 53, dopis Odbočky Ústredne štátnej bezpečnosti při Policajnom riaditeľstve v Prešove č. 204/2/1943 ÚŠB v Bratislavě ze 27. 3. 1943.

zpravodajskou službu a že bude po proškolení vyslán na Slovensko. V letovisku na Volze nedaleko Kujbyševa J. Junas prošel radiotelegrafickým výcvikem. V březnu 1942 se celá zpravodajská škola přemístila do Moskvy, odkud zakrátko vedla cesta J. Junase a J. Lazara, s nímž se poznal již v Polsku, do vojenského výcvikového tábora v Malachovce. Prvý tamní kurz se zaměřoval na zdokonalování ve vysílání a v červnu 1942 na něj navázal další ve speciálním fotografování. V srpnu 1942 je převezli do Moskvy, kde Národní komisariát obrany prováděl jejich doškolování v šifrování a dešifrování. Další speciální kurzy probíhaly asi do konce roku. V této souvislosti je třeba poznamenat, že školení agentů se ve srovnání s prvou vlnou výsadků z roku 1941 pronikavě změnilo k lepšímu. Vojenská rozvědka nyní věnovala jejich odborné přípravě podstatně větší pozornost.

Dne 16. března 1943 přišli za J. Lazarem a J. Junasem dva důstojníci z NKO a seznámili je s konkrétním úkolem pro nasazení na Slovensku. Oba měli plnit výhradně zpravodajské úkoly zaměřené především na vybudování zpravodajské sítě a podávání zpráv o dislokaci a přesunech německých vojenských jednotek na východní frontu. Dostali i několik adres spolupracovníků sovětské rozvědky ve zbrojních závodech v Dubnici a Povážské Bystrici. Někteří z těchto pracovníků měli kontaktovat parašutisté z první vlny z roku 1941. Jako sídlo skupiny Lazar-Junase byla stanovena Žilina.

Pak J. Junas hovořil velmi podrobně o tom, jak měl s Moskvou udržovat spojení pomocí vysílačky. V jeho protokolu se objevily volací znaky, frekvence, časy vysílání a také popis celého způsobu šifrování podle německého románu *Die ungleichen Schwestern*, který si z Moskvy přivezl. Heslo pro šifrování znělo Dubnica a parašutista nezapomněl ani na uvedení svého krycího jména Frank, kterým měl podepisovat radiové depeše. Každý parašutista měl dvě stanice, a to malou Tenzor a velkou Jack. V jeho protokolu zabírá téměř čtyři stránky konkrétní ukázka způsobu šifrování a příprava zprávy do číselné formy.⁵

Shrneme-li poznatky z prvního výsledku radisty na ÚŠB v Prešově, můžeme konstatovat, že slovenské policejní orgány získaly velmi snadno velké množství poznatků o skupině, její veškerý materiál a hlavně takřka všechny údaje o spojení skupiny s moskevským centrem. K tomu zbývá jen dodat, že rezident Ján Lazar, kterého vyslýchal dr. F. Jurčo, zdaleka neposkytl takové množství údajů jako jeho radista.

Policejní komisař František Jurčo z 2. oddělení ÚŠB, které mělo v pracovní náplni atentáty a sabotáže, vyzvědačství a záškodnictví, si oba zatčené parašutisty převezl do Bratislavy. Úspěch ÚŠB byl samozřejmě hlášen německým bezpečnostním orgánům. Ty usilovaly o to, aby oba dostaly do svých rukou. O zatčené projevil mimořádný zájem i ministr vnitra vlády Slovenské republiky Alexandr Mach, který později s oběma i osobně hovořil. Komisař Jurčo odmítl předání parašutistů Němcům a trval na tom, že celé vyšetřování povede ÚŠB. Nacistům nezbylo než souhlasit a požadovat alespoň informování o jeho průběhu a výsledcích.

Na Slovensku působila Německá vojenská mise, v jejíž sestavě byl začleněn i zpravodajský důstojník abwehru. Již při objevení se prvních parašutistů z SSSR na okupovaném českém území a ve Slovenské republice nacisté prosazovali vůči svému tehdejšímu spojenci právo, aby mohli proti nim zasahovat i na Slovensku. Výsledkem jednání mezi důstojníkem abwehru (Abwehroffizier III Pressburg), brněnskou řídicí úřadovnou gestapa a slovenskou Ústředňou štátní bezpečnosti v Bratislavě bylo podepsání dohody z 20. října 1941, podle které brněnští gestapáci mohli ve spolupráci se slovenskou policií pátrat po ruských parašutistech, jakož i prověřovat kontaktní adresy, o nichž při výsleších na gestapu vypovídali.⁶ Právě v této dohodě byla zakotvena i výměna získaných údajů o sovětských agentech.

⁵AMV Praha, S/2-34-1, Zápisnica napísaná dňa 24. marca 1943 na Odbočke ÚŠB pri Policajnom riaditeľstve v Prešove s Jánom Junasom. Obsahově tentýž dokument se nachází i ve VHA Trnava. V Bratislavě J. Junas byl vyslýchan dále a výsledkový protokol z 9. 4. 1943 je uložen v AMV v rámci téže signatury S/2-34-1.

⁶Vojenský historický archiv v Praze (dále VHA Praha), Abwehr Praha, sign. 3-BM (III), zpráva za říjen 1941.

Výsledky zatčených Lazara a Junase pokračovaly i na počátku dubna 1943 v Bratislavě. V Junasově protokolu se objevila jména jemu známých účastníků zpravodajského výcviku v Kujbyševě, Malachovce i Moskvě. Mezi nimi jmenoval a popsal Gustáva Janeka, který seskočil jako radista se svým rezidentem Adolfem Szinayem v druhé polovině března v prostoru Sandoměř-Obrazov. Cesta obou skončila již 4. nebo 5. dubna 1943 na zrazené přepážce u V. Wilczeka v Jordanóvě. Jako dalšího uvedl do protokolu 9. dubna i Arnošta Langeru. Ten šel do nasazení v noci z 24. na 25. března 1943, kdy spolu s rezidentem Achimem Tristanem Paltchikem přistál v prostoru Tilsit (pozdější Sovětsk) – Insterburg (později Černjachovsk) ve východním Prusku. Také oni byli zakrátko nacisty zatčeni. Do třetice Junas jmenoval dalšího radistu, kterého ve výcviku poznal v Kujbyševě a Malachovce, a to Miroslava Sasáka. Ten seskočil se svým rezidentem Martinem Krechlem teprve v noci z 26. na 27. dubna 1943 u obce Beginka Panská v okrese Lublin. I oni byli předem zrazeni v rámci protihry Růžový kavalír, vedené krakovským abwehrem a gestapem, a po příchodu na zrazenou přepážku v Zakopaném byli zatčeni 1. května 1943. Všichni tito Junasem prozrazení parašutisté měli působit v okupovaných českých zemích. Předpokládáme-li, že výsledkové protokoly postupovala ÚŠB nacistickým bezpečnostním orgánům, dojdeme k poznatku, že ze Slovenska se jim dostávalo cenných vysvětlujících a doplňujících údajů o parašutistech z SSSR.

Naproti tomu abwehr ani gestapo zřejmě ÚŠB nepředaly žádné údaje o parašutistovi Andreji Holkovi, který měl svoje zpravodajské poslání plnit na Slovensku. Vysazen byl v noci z 28. na 29. dubna 1943 společně se skupinou rezidenta Oldřicha Hakena a radisty Josefa Hrušky v prostoru Deblin. Jim všem se stala osudnou přepážka v Zakopaném, kde byli ve dnech 14. a 15. května 1943 postupně zatčeni. Holkova stopa mizí na gestapu v Zakopaném a Krakově. Statečný interbrigadista o svém poslání na Slovensku buď nemluvil nebo ho gestapo nemohlo pro svoje další šetření využít. Nesporným faktem zůstává, že A. Holka nikdy nedalo k dispozici slovenským bezpečnostním orgánům ani je nepožádalo o šetření k jeho osobě. Jeho jméno se v dochovaných slovenských materiálech nikde neobjevuje a není známo, jak a kde skončil.⁷

Na jaře 1943 rozběhli nacisté se sovětskou centrálou vojenské rozvědky v protektorátě řadu radiových protihier. Komisař F. Jurčo se po zjištění všech potřebných údajů rozhodl rovněž navázat s Moskvou radiové spojení. Zřejmě se tak dělo za metodické pomoci důstojníků bratislavského abwehru. Prvé vysílání se uskutečnilo v 2. poschodí budovy Policejního ředitelství v Bratislavě 1. dubna 1943. Vedle komisaře F. Jurča se na ní podílel kpt. J. Stanek ze zpravodajského oddělení slovenské armády. Radista J. Junas, který na rozdíl od rezidenta Jána Lazara spolupracoval i při vysílání, zašifroval první telegram pro „centr.“ Obsahoval informace o seskoku a počátcích činnosti. Moskevská centrála, označená volacím znakem BGQ, potvrdila příjem a stanovila další relaci na 7. dubna 1943.

Tohoto dne se však Lazarově stanici nepodařilo navázat pro silné rušení radiové spojení. Jeho stanice s volacím znakem DKB uspěla až 8. dubna 1943, kdy vysílala v době od 12,30 hod. až do 13,40 hodin. Do Moskvy odešel telegram s následujícím slovenským textem:

„Centru. Po príkazu stretol som sa s Vanekom i Šroubekom. Vanek súhlasil ďalej pracovať ale na meno Vanek nerozumel. Šroubek sa bojí a kladie podmienky. Frank.“⁸

Moskevská centrála potvrdila příjem telegramu z 1. dubna, který si pro jeho důležitost rovněž uvedeme celý. Jeho doslovné znění bylo:

„Franku. 1/ Váš telegram sme rozumeli, ale on má chyby. 2/ Blahoprajeme šťastným snesením se k zemi a navázáním spojení. 3/ Čakáme od vás informaci No 1. Centra.“⁹

⁷O Holkových osudech a zmíněných protihrách podrobněji viz SLÁDEK, O.: Radiové protihry jako prostředek boje proti výsádkům z SSSR a proti českému odboji, In: Západočeský Historický sborník, roč. 1996, č. 2, s. 209 – 230. Parašutista Andrej Holec se narodil 24. 2. 1902 ve Vídni.

⁸VHA Trnava, fond 53, Úřední záznam z 9.4. 1943 o spojení s Moskvou.

⁹Tamtéž.

Výměnou těchto telegramů začala první radiová protihra mezi slovenskými orgány a moskevským centrem, kterým byla Hlavní správa rozvědky generálního štábu Rudé armády. Neměla sice žádné u nacistických orgánů obvyklé přímé tajné označení, ale nazveme ji pracovně podle Junasova hesla pro šifrovací klíč Dubnica. Z hlediska jejího dalšího vedení bylo by potřebné vědět, jakého charakteru byly chyby, které moskevský „centr.“ zaregistroval. Zda to byly chyby radisty při vysílání nebo chyby při šifrování anebo chyby, které měly sloužit radistovi pro varování centrály. Bohužel při stávající naprosté absenci sovětských dokumentů nelze tyto otázky zodpovědět. A tak jediné, co víme, s určitostí zůstává, že další spojení se mělo uskutečnit za týden, tj. 15. dubna 1943 v 15,30 hodin.

Pro bližší vysvětlení zpravodajského poslání výsadku se musíme vrátit k jeho úkolu. Sovětská vojenská rozvědka se zajímala zcela přirozeně o vojenskou výrobu na Slovensku. Na předních místech zájmu stály zbrojovka v Povážské Bystrici a Škodovka v Dubnici. Počátky budování její zpravodajské sítě spadají zejména do let 1939 – 1941 a základy pokládali pracovníci sovětské obchodní mise v Praze. Například technického vedoucího Ing. Aloise Randáka, který byl zaměstnán ve zbrojovce v Povážské Bystrici, získal pro spolupráci prostřednictvím Ing. Oldřicha Kešnera úředník této mise užívající jméno Koněvanov. Zprávy předával buď přímo jemu nebo prostřednictvím Kešnerovy sestry Vratislavy, která bydlela v Ženských domovech v Praze na Smíchově.¹⁰ Po přepadení Sovětského svazu 22. června 1941 minulá spojení zanikla.

Navázat kontakt se slovenskou částí zpravodajské sítě v obou zmíněných zbrojovkách dostal za úkol výsadek Lazar-Junás. Právě posledně jmenovaný se po seskoku měl přemístit do Žiliny a zřídit si tady bezpečnou základnu v podobě spolehlivého bytu. Podmínkou bylo jeho vybavení elektrickým proudem, aby mohla být používána vysílačka. Jako první kontaktní osoba mu byl dán dílovedoucí dubnické Škodovky Jaroslav Šerý, krycím jménem Andrej Šroubek. Jemu měl vyříditi pozdravy od Barabanščikova a Jozefa, s nimiž před vypuknutím sovětsko-německé války spolupracoval a předat mu i 10 000 slovenských korun.

Zatčený parašutista, sledovaný agenty ÚŠB, skutečně Šerého v jeho bydlišti v Trenčianské Teplé vyhledal. Nevzbudil žádné podezření a od Šerého pak dostával různé zpravodajské údaje o produkci dubnické Škodovky.¹¹ Šerý si stanovil jako podmínku spolupráce vystavení falešného pasu, aby v případě ohrožení mohl ze Slovenska uprchnout.

Druhým objektem zpravodajského zájmu sovětské rozvědky byla zbrojovka v Povážské Bystrici a Junás měl adresu na Ing. A. Randáka a v Moskvě dostal pro usnadnění navázání kontaktu i jeho fotografii a krycí jméno Vaněk. Skutečně v domě číslo 887 jmenovaného našel. Vyřídil mu pozdravy od inženýra Koněvanova, se kterým se v roce 1940 dostal do zpravodajského kontaktu na základě doporučujícího dopisu od Ing. O. Kešnera.¹² V doprovodu komisaře F. Jurča a obvodního inspektora M. Šimona parašutista došel až na místo a pak zcela sám uskutečnil první kontakt. Působil i tady věrohodně a snadno získal inženýra pro pokračování ve zpravodajské činnosti ve prospěch sovětské rozvědky. Dohodli si předávání zpráv a parašutista pak odešel. S oběma průvodci se vrátil do Bratislavy.

Oba pracovníci zbrojovek v Dubnici a Povážské Bystrici dostali za úkol vytvořit si ilegální okruhy informátorů, od nichž soustřeďovali zpravodajsky důležité údaje. Zhruba ve čtrnáctidenních cyklech se pak parašutista s nenápadným doprovodem objevoval a přejímal shromážděné zprávy. Ani jednoho ze svých spolupracovníků nevaroval, ač k tomu měl množství příležitostí. Nikdo z úředníků ÚŠB nebyl při schůzkách v jeho bezprostřední blízkosti. Byl sledován jen z povzdálí a navíc sám měl vícekrát příležitost k útěku. Žádnou z možností nevyužil.

¹⁰AMV Praha, 325-100-8, výpověď Ing. Aloise Randáka.

¹¹Slovenský národní archiv v Bratislavě (dále SNA Bratislava), 209-689-4, Zpráva ÚŠB ministrovi vnitra A. Machovi č. 1765/2/43 ÚŠB z 8. 5. 1943.

¹²AMV Praha, S/2-34-1, výpověď J. Junase ze 24. 3. 1943 a 325-100-8, výpověď Daniela Klobušického z 25. 4. 1947.

Soustředované informace byly v Bratislavě posuzovány a 2. Jurčovo zpravodajské oddělení ÚŠB, a to konkrétně komisař Jurčo ve spolupráci s kpt. Staňkem, sestavovali texty depeší, které měly být odeslány do Moskvy. Zpočátku vysílání probíhalo z budovy policejního ředitelství v Bratislavě. Všechny zpracované návrhy depeší posuzovalo slovenské MNO a německá vojenská mise v Bratislavě a v jejím rámci působící důstojníci abwehru. Právě abwehr měl v té době s vedením radiových protihér již velké zkušenosti. Jeho příslušníci vedli například od března 1942 velmi úspěšnou protihru Severní pól (Nordpol) v Holandsku proti anglické Special Operations Executive (SOE) a řadu dalších od konce téhož roku ve Francii, Belgii proti Hlavní správě rozvědky generálního štábu Rudé armády. Pro české země a Slovensko měla největší význam v negativním smyslu abwehrem a gestapem v Krakově provozovaná protihra Růžový kavalír (Rosenkavalier) někdy od konce roku 1942 nebo počátku roku 1943. Přes ní se do Moskvy dostaly adresy přijímací přepážek, kde se parašutisté měli po seskoku hlásit v Krakově, Jordanově a Zakopaném. Využili jich i někteří sovětsí agenti vyslaní na Slovensko a v těchto předem nacisty připravených pastech došlo k jejich zatčení.

Německá vojenská mise v Bratislavě nemohla z technických důvodů sledovat průběh vlastního vysílání a tak po krátké době se na její žádost přesunula vysílačka na letiště ve Vajnorech u Bratislavy. Zřejmě na její doporučení nevysílal odtud již radista J. Junas, ale slovenský vojenský radista poručík Dovin Kmet'o s pomocí vojenské radiostanice.¹³ Předávání depeší probíhalo zhruba v týdenních cyklech a texty byly ve slovenštině.

Výsadková skupina J. Lazar a J. Junas dostala nejen za úkol vybudovat novou rezidenturu na Slovensku, ale Lazar byl určen i velitelem všech skupin vysazených na jeho území. Není jasné, zda toto jmenování mělo platit směrem k výsádkům vyslaným již v létě 1941, s nimiž moskevský „centr“ neměl žádné spojení a nevěděl, že byly zlikvidovány, nebo směrem do budoucnosti. S velitelem skupiny měli Jurčovi slovenští policisté problémy, protože kategoricky odmítal jakoukoliv spolupráci. O jeho samostatných úkolech se také nic nedozvěděli. A tak v depeších reagovali jen v duchu úkolů Junasových. Ten kromě obou zbrojovek měl soustředit údaje o přepravě německých vojsk na východní frontu a také německých vyšších vojenských útvech, pokud by byly dislokovány na Slovensku. Jako speciální perspektivní úkol měl Junas získat spolupracovníky, kteří by mohli „odcestovat ze Slovenska do Vídně a podat mu zprávu o závodech na letadla v Rakousku“.¹⁴

Poslední úkol je zdánlivě jasný. Avšak víme-li, že Hlavní správa rozvědky generálního štábu Rudé armády byla od konce července 1942 ve spojení se svým parašutistou H.W. Börnerem (zatčeným 8. 7. 1942, což Moskva nevěděla), působícím přímo ve Vídni, není zřejmé, proč chtěla soustředit údaje o letecké výrobě v Rakousku právě přes Slovensko. Na jaře 1943 vídeňské gestapo stále klamalo moskevskou centrálu pomocí Börnerovy vysílačky. Protihra nesla přísně tajný název Ubytovatel I. (Quartiermacher I.). Snaha o posílení Börnera o dalšího parašutistu Emila Kammlera v říjnu 1942 skončila nezdarem. Zakrátko po seskoku byl zatčen a v prosinci 1942 gestapo odeslalo „centru“ depeši, podle níž se Kammler při zatýkání zastřelil nebo byl zastřelen.¹⁵ Ve skutečnosti byl v této době stále ještě v policejním vězení gestapa, kde zůstal až do sklonku války. Teprve tehdy byl odtransportován do Mauthausenu a tady zastřelen. I přes tyto nezdary však mohl „centr“ úkolovat takto parašutistu Börnera a získat informace z bližšího zdroje. Možná je i varianta, že moskevský „centr“ si chtěl pomocí J. Junase a jeho ilegálních spolupracovníků ověřovat z Vídně docházející zpravodajské informace. Odpověď však budeme s jistotou znát až po zpřístupnění ruských zpravodajských archivů. Do-

¹³Tamtéž, 325-100-8, výpověď D. Klobušického z 25. 4. 1947.

¹⁴Tamtéž, S/2-34-1, Zápisnica napísaná dňa 24. marca 1943 na Odbočke ÚŠB pri Policajnom riaditeľstve v Prešove s Jánom Junasom. Obsahově tentýž dokument se nachází i ve VHA Trnava. V Bratislavě J. Junas byl vyslýchán dále s výslechový protokol z 9. 4. 1943 je uložen v AMV v rámci téže signatury S/2-34-1.

¹⁵Dokumentationsarchiv des österreichischen Widerstandes ve Vídni, sign.20142 Johann Sanitzer Vg 4 c Vr 6284/48, výpověď J. Sanitzera o protihrách.

sud známou skutečností naproti tomu zůstává, že J. Junas žádné poznatky z Rakouska nezískal a nebyly tudíž ani do Moskvy odeslány.

Ještě před vysláním skupiny J. Lazar a J. Junas bylo v Moskvě dohodnuto, že pokud skupina získá nějaké významné dokumenty, fotodokumentaci nebo jiný materiál, přijde si pro něj později kurýr. Předem byla smluvena i schůzka na železniční stanici v Žilině. Termín byl určen na 21. června 1943 v 15,00 hodin.¹⁶ Parašutista J. Junas obdržel popis oblečení kurýra i kontaktní heslo. Podle časového sledu událostí se zdá být možné, že touto spojkou měl být parašutista Andrej Holek. Seskočil s určením pro Slovensko zcela sám v noci z 28. na 29. dubna 1943, tedy po zahájení slovenské protihry Dubnica a zřejmě neměl ani zvláštní vybavení v podobě vysílaček. Mohl tedy sloužit v případě potřeby jako kurýr nebo jako posila pro velitele sovětských agentů na Slovensku J. Lazara. (Tam však nikdy nedorazil, protože byl 15. května 1943 zatčen na přepážce v Zakopaném. Slovenská ÚŠB o jeho existenci vůbec nevěděla.)

Kolem započaté protihry se záhy projevil kompetenční spor. Němci chtěli převzít nejen zatčené parašutisty, ale i celé vysílání s moskevským „centrem“. Samozřejmě neinformovali slovenskou ÚŠB z jakých důvodů. Začaly se jim totiž po zpravodajské stránce prolínat dvě protihry, a to slovenská Dubnica a v Praze gestapem od 23. května 1943 vedený Purpur.

V druhé polovině března 1943 byla z Moskvy vyslána první skupina agentů Hlavní správy rozvědky generálního štábu Rudé armády určená pro český prostor. Skládala se z dvojice agentů Adolf Szinay, krycím jménem Antonín Sabo a Gustav Janek alias František Vyskočil. Krátce po seskoku v prostoru Sandoměř-Obrazov, který byl nacistům „centrem“ avizován předem v rámci protihry Růžový kavalír, dorazili 4. nebo 5. dubna na přepážku V. Wilczek na náměstí v Jordanově. Spolupracovník nacistů je ihned vydal svým chleboďárcům. V polovině dubna již oba parašutisté byli v policejní věznici řídicí úřadovny gestapa v Praze na Pankráci. Stalo se tak z toho důvodu, že již v krakovském vězení Monte Lupich vypověděli o svém poslání v Čechách. V Praze měli za úkol oživit přerušené kontakty se spolupracovníky sovětské rozvědky. Byla mezi nimi i Bratislava Kešnerová, sestra Ing. O. Kešnera, který působil dříve v Jugoslávii a spolupracoval se sovětskými zpravodajci. Přes ní předával Ing. Alois Randák v letech 1940 – 1941 svoje zprávy Koněvanovovi ze sovětské obchodní mise v Praze. Z donucení souhlasili Szinay a Janek s vedením protihry, která dostala přísně tajné označení Purpur a začala 23. května 1943.

Pražské gestapo v době čekání na odpověď z Moskvy prověřovalo adresy, které parašutisté v Moskvě dostali. Na prvé v Horních Počernicích provokatéři Karel Čurda a Jaroslav Nachtmann neuspěli. Dříve než se objevili na druhé adrese v Ženských domovech na Smíchově u V. Kešnerové, pomohla ohrožené náhoda. Bylo to velké štěstí, protože stále udržovala spojení s Ing. A. Randákem působícím na Slovensku a zapleteným nevědomky do slovenské radiové protihry Dubnica.

Gestapo v druhé polovině června 1943 Kešnerovou hledalo, a sice jeho konfident Karel Čurda, ale ten našel byt v Klicperově ulici 153 prázdný. Žádný ze sousedů o ni nevěděl a gestapo se jí prozatím nepodařilo nalézt.

Když se „centr“, který navázal radiotelegrafický styk, bohužel ozval a uložil parašutistům Sabovi a Jankovi vejít ve styk se jmenovanou, muselo si gestapo pomáhat lži. Oznámilo v jedné z depeší, že spojení s poštovní úřednicí Bratislavou Kešnerovou se podařilo navázat, ale ta ze strachu utrpěla nervový šok a odešla na dovolenou. Tímto způsobem gestapo získávalo čas.

Při svých výmyslech se však gestapo přiblížilo pravdě. Slečna Kešnerová skutečně málem utrpěla nervový šok, a to v neděli dopoledne 21. června 1943. To se v jejím bytě objevila neznámá žena, která se jí představila jako M. Koucká a řekla jí, že ji gestapo hodlá zatknout.

¹⁶AMV Praha, S/2-34-1, Zápisnica napísaná dňa 24. marca 1943 na Odbočke ÚŠB pri Policajnom riaditeľstve v Prešove s Jánom Junasom. Obsahově tentýž dokument se nachází i ve VHA Tmava. V Bratislavě J. Junas byl vyslýchán dále a výslechový protokol z 9.4.1943 je uložen v AMV v rámci téže signatury S/2-34-1.

Překvapeně Kešnerové sdělila, že venku na ně čeká další žena, která vše vysvětlí. Skutečně ji dovedla k uhelným skladům nedaleko smíchovského nádraží, kde jí ukázala čekající ženu.

V. Kešnerová šla k ní a neznámá se jí představila jako Oostingová a požádala ji, aby s ní šla do jejího karlínského bytu, kde jí vše vysvětlí. V bytě jí Oostingová oznámila, že gestapo zamýšlí Kešnerovou zatknout. Na dotaz, jak to může vědět, řekla, že pracuje v dálnopisné ústředně pražské úřadovny gestapa. Jako důkaz předložila opis dálnopisu s označením Geheime Reichssache, což byl nejvyšší stupeň utajení, kde se ukládalo: „Spojení s Vratislavou Kešnerovou ihned proveďte, její krycí jméno je Marja a krycí jméno její spojky je Tonek, krycí znamení kniha v ruce“.¹⁷ Zřejmě se jednalo o obsah depeše, kterou moskevský „centr“ odeslal do protektorátu v rámci radiové protihry Purpur. Dálnopis zachytila a dešifrovala Koschova Radiová a zaměřovací služba a byl určen komisaři W. Leimerovi, který měl na starosti boj proti parašutistům.

To všechno jí přesvědčilo o pravdivosti údajů Oostingové. Ta opakovala, že Kešnerová musí gestapu zmizet a dokonce se nabídla, že ji po nějakou dobu bude u sebe ukrývat. Ohrožená žena se pak vrátila do svého bytu, kde si vzala potřebné věci, zničila všechny kompromitující písemnosti a ještě v průběhu neděle 21. června 1943 se ukryla v karlínském bytě Oostingové. O své spolupráci se sovětskou rozvědkou jeho majitelce nic nefekla. O Tonkovi prohlásila, že to byla její náhodná známost.

Statečná V. Kešnerová poté někdy koncem června 1943 varovala Ing. A. Randáka a sdělila mu, že gestapo ví o jejich kontaktech se sovětskou rozvědkou a požádala ho, aby veškerou písemnou dokumentaci zničil.¹⁸

Teprve nyní se technickému vedoucímu v Považské Bystrici mnohé objasnilo. Byl totiž předtím při cestě do Německa na hranicích podroben důkladné osobní prohlídce, což nebylo ani tehdy běžné. Na základě této události v něm vzniklo podezření a při příští návštěvě J. Junase v Považské Bystrici požádal, aby ho po nějakou dobu nenavštěvoval.

Komisař Jurčo o všem informoval německé orgány a zřejmě konzultoval i možnost Randákova zatčení. Dostal pokyn, aby proti němu prozatím nic nepodnikal. Němci ho hodlali zatknout při některé z jeho příštích cest do protektorátu. Později mělo dojít i na Jaroslava Šerého.

Úředníci ÚŠB hlavní komisař F. Jurčo a obvodní inspektor Daniel Klobušický byli napojeni na západní odboj prostřednictvím paní Viestové. Rozhodli se touto cestou varovat ohroženého inženýra Randáka. Paní Viestová předala zprávu o hrozícím nebezpečí své známé paní Hrdinové v Považské Bystrici. Ta Randáka vyhledala a řekla mu, že parašutista Letrich (to bylo stále krycí jméno J. Junase) spolupracuje s ÚŠB a ta zase s gestapem, které ho chce zatknout. Ing. Randák obdržel v krátké době druhé varování, že má být vylákán do Berlína, tady zatčen a popraven.¹⁹ Ohrožený zareagoval okamžitě. Opustil svůj byt a utekl ke svému známému do Bratislavy, kde se pak ukrýval až do osvobození.

Méně štěstí měl druhý Junasův informátor dílovedoucí Jaroslav Šerý z dubnické Škodovky. Po zmizení Randáka uložili nacisté ÚŠB, aby provedla jeho zatčení. Jmenovaný byl inspektorem D. Klobušinským varován prostřednictvím ředitele Kapinaje. Šerý však varování podcenil a zůstal ve svém bydlišti v Trenčianské Teplé. Tady ho také zastihli obvodní inspektoři M. Šimo a D. Klobušický, kteří ho zatkli a odvezli na ÚŠB do Bratislavy. Zatčeného si vyžádalo gestapo, které Šerého převezlo do policejního vězení řídicí úřadovny gestapa v Brně. Podle výpovědi tamního gestapáka R. Königa byl později předán Volksgerichtu Breslau k potrestání

¹⁷Tamtéž, 325-108-8, výpovědi V. Kešnerové a 325-100-8, výpověď gestapáka Badelta.

¹⁸AMV Praha, 325-100-8, Prohlášení Ing. Aloise Randáka z 26. 11. 1946:

„Podepsaný Ing. Alois Randák prohlašuje tímto, že slečna Vratislava Kešnerová ho počátkem léta 1943 v době, kdy sama již byla v nebezpečí zatčení statečně varovala před chystaným zatčením gestapa, před léčkou gestapa a vyzvala k zničení korespondence.

VPraze 26. listopadu 1946“

¹⁹Tamtéž, výpovědi A. Randáka, K. Viestové a D. Klobušického.

za špionáž ve prospěch SSSR a tím jeho stopy končí. Zřejmě byl někdy koncem války za velezradu a špionáž popraven.

Bratislavská ÚŠB se na počátku léta také snažila zajistit sovětskými zpravodajci vyslaného kurýra, o jehož příchodu vypovídal J. Junas již při výslechu 24. března. Osobně ho však neznal. Na železničním nádraží v Žilině bylo na třetí hodinu odpoledne 21. června 1943 vše pečlivě připraveno, ale na schůzku s parašutistou se nikdo nedostavil. Identifikovat spojku se nepodařilo ani tehdy a ani dnes nevíme, zda na schůzku měl přijít parašutista A. Holek nebo někdo jiný.

Neuskutečnil se ani další dlouhodobý úkol, podle něhož měl Junas do 1. listopadu 1943 připravit konspirační byt pro dalšího agenta sovětské rozvědky v Žilině nebo Turč. Sv. Martině. Podle příslibu se měl dostavit do tohoto prostoru v průběhu listopadu a úkolem skupiny Lazar-Junas mimo zabezpečení ubytování bylo i obstarání potřebných dokumentů.²⁰

Zatímco podle názoru přednosta ÚŠB, rady Petera Starinského, že Junas „pracuje poctivě“, nedalo se totéž říci o rezidentovi J. Lazarovi.²¹ Ten nevypovídal o svém poslání na Slovensku žádné detaily, šifrovací klíč před zatčením zničil a „nedařilo“ se mu jej podle paměti rekonstruovat a vícekrát ho podle slovenských policejních úředníků J. Junas usvědčoval ze lži. Dá se říci, že na protihře Dubnica se rezident nepodílel. Byl delší dobu vězněn v Bratislavě a pak převezen do vězení v Ilavě.²² Jeho statečný postoj ve vězení nezbytně způsobil jeho vyřazení z protihry Dubnica. Německým dohlédacím orgánům, kterým byli především důstojníci abwehru a gestapa, to nijak zásadně nevadilo, protože i jejich praxe a tudíž i metodická doporučení Slovákům směřovala na redukování výsadku na radistu, aby rozsah předávaných informací do zahraničí nemusel být příliš veliký.

Protihra Dubnica s moskevským „centrem“ v létě 1943 pokračovala. Komisařem Jurčem a kpt. Staňkem upravované depeše stále vysílal poručík Dovin Kmet'o. Závažným narušením i pro ni byla varování Ing. Randáka slečnou Kešnerovou z Prahy a paní Viestovou z Bratislavy, na jejichž základě informátor sovětské rozvědky z Povážské Bystrice zmizel v ilegality. Nacisté vytyšili, že něco není v pořádku a nařídili zatčení druhého informačního zdroje dílovedoucího dubnické Škodovky J. Šerého. Na počátku léta 1943 tak protihra byla vážně ohrožena a zeslabena. Když nic stále nepřinášela, začali být nacisté netrpěliví a žádali její likvidování a předání parašutistů gestapu. Komisař Jurčo jim nehodlal vyhovět a proto vše včetně protihry prodlužoval. Slováci neměli zájem na jejím rozvíjení a navíc, jak se ukázalo po válce, vojenský radiotelegrafista por. D. Kmet'o, který nahradil radistu J. Junase, poslal moskevskému „centru“ varování.²³ A tak jediná radiová protihra Dubnica, vedená slovenskými orgány, v druhé polovině roku 1943 neslavně skončila.

V následujících letech 1944 – 1945 se z hlediska nacistů slovenské území stále více stávalo nevhodným pro vedení protihér. Postupně se totiž na Slovensku objevovala celá řada zpravodajských a partyzánských oddílů majících radiové spojení se sovětskými centrály. Depese posílané kontrolovanou vysílačkou se daly právě s jejich pomocí celkem snadno ověřovat. Po vzniku Slovenského národního povstání a zatlačení jeho bojovníků do hor se německé orgány spíše věnovaly potlačování jejich „černých“ vysílaček než zpravodajským hrám, jejichž význam zejména s postupem východní fronty stále klesal.

²⁰Tamtéž, S/2-34-1, Zápisnica napísaná dňa 24. marca 1943 na Odbočke ÚŠB pri Policajnom riaditeľstve v Prešove s Jánom Junasom. Obsahově tentýž dokument se nachází i ve VHA Trnava. V Bratislavě J. Junas byl vyslýchán dále a výslechový protokol z 9.4.1943 je uložen v AMV v rámci téže signatury S/2-34-1.

²¹SNA Bratislava, 209-689-4, Zpráva ÚŠB ministroví vnitra A. Machovi č. 1765/2/43 ÚŠB z 8.5.1943.

²²MO ČR Praha, osvědčení MNO-Kleg 12-4897-La-394-1947 ze dne 21. 11. 1947.

²³AMV Praha, 325-100-8, výpověď D. Klobušického z 25. 4. 1947. Hlavní komisař dr. F. Jurčo, nar. 19.10.1908 byl německou bezpečnostní policií zatčen a odvečen do Německa, kde zahynul. Důvěrník gardista Hoza na počátku roku 1945 nacistům udal, že slovenská zpravodajská služba ÚŠB plánuje Jurčovo osvobození (AMV Praha, 135-3-2, záznam III A-C HO/FK z 9.2.1945).

A tak se na Slovensku v březnu 1945 setkáváme již jen s protihrou Tygr (Tiger). Vedly ji německé vojenské orgány. V Bratislavě se na ní podílel čtyřiadvacetiletý radista. Vídeňský gestapák kriminální rada J. Sanitzer doplnil ve své výpovědi, že rezidentem byl Ukrajinec a radistkou jeho žena a jejich úkolem vojenské zpravodajství.²⁴ Na počátku března nacisté uvažovali vzhledem k postupu Rudé armády o přemístění vysílačky do Vídně, ale to již nemělo valný význam. Sovětské armády osvobodily v krátkém časovém rozmezí obě místa v dubnu a tím ukončily i tuto protihru vedenou dříve z území Slovenska.

Shrňeme-li stávající poznatky, můžeme konstatovat, že protihry jako specifická záludná forma boje přinesly na Slovensku z hlediska nacistů pozitivnější výsledky jen v roce 1943. Po dopadení parašutistů se podařilo znemožnit obnovení kontaktů se spolupracovníky sovětské rozvědky a někteří z nich byli zatčeni. Vlastní protihra Dubnica nepřinesla vlastně nic, protože byla prozrazena moskevskému „centru“ dokonce těmi, kteří z ní podle názoru nacistů měli profitovat, a to Slováky. A tak parašutistům „centru“ nepředával žádné další adresy pro navázání kontaktů s bývalou sovětskou zpravodajskou sítí a v druhé polovině roku 1943 jim neposlal ani žádné posily ze zahraničí.

O. SLÁDEK: EIN NEUES KAMPFMITTEL – RADIO-GEGENSPIELE AUF DEM GEBIET DER SLOWAKEI

Das Ziel der Gegenspiele, die die Abwehr am Anfang des Jahres 1942 geltend zu machen anging, war vor allem die Absichten des Gegners zu ermitteln, seine Nachrichtennetze zu enthüllen, weitere Fallschirmtruppen, Waffenlieferungen, Materialien und Finanzmitteln herauszulocken, den Feind mit dezinformativen Angaben zu täuschen, vor allem mit denjenigen, die das Gebiet des Militärwesens betrafen, durch Gegenspiele Konfidenten in die Widerstandsbewegung einzusetzen und sowohl sie zu beherrschen, als auch über sie Angaben aus der auswärtigen Zentrale zu ermitteln, die bisher unbekannt waren. Die Gestapo hat sich später bemüht, politische Ziele zur Geltung zu bringen, wobei ein von den Hauptzielen war, den Zerfall der Koalition gegen Hitler zu erreichen.

In der Slowakei wirkte die Deutsche Militärmission, zu der sogar ein Offizier der Berichterstattung der Abwehr zugeteilt war. Schon bei der Entdeckung der ersten Fallschirmjäger aus der Sowjetunion auf dem Okkupationsgebiet Tschechien und in der Slowakei versuchten die Nazisten ihrem damaligen Alliierten gegenüber das Recht durchzusetzen, gegen diese Truppen auch in der Slowakei eingreifen zu können. Das Ergebnis der Verhandlungen zwischen dem Offizier der Abwehr, der leitenden Gestapo-Kanzlei in Brünn und der slowakischen Zentrale der Staatssicherheit in Bratislava war die Unterzeichnung des Abkommens von 20. Oktober 1941, laut dem die brünnler Mitarbeiter der Gestapo in Zusammenarbeit mit der slowakischen Polizei sowohl nach russischen Fallschirmjäger fahnden, als auch Kontaktadressen überprüfen konnten, über die dann bei den Verhören aussagten. Gerade in diesem Abkommen wurde auch der Austausch der verschafften Angaben über sowjetische Agenten deklariert.

Im Frühjahr 1943 fingen die Nazisten mit der sowjetischen Zentrale der militärischen Berichterstattung im Protektorat eine Reihe von Radio-Gegenspiele mit methodischer Hilfe von Offizieren des Bezirkes Bratislava an. Die erste Sendung fand in dem zweiten Stock im Gebäude der Polizeidirektion in Bratislava am 1. April 1943 statt. Die Gegenspiele als eine spezifische tückische Form des Kampfes brachte in der Slowakei aus dem Blickwinkel der Nazisten positivere Ergebnisse nur im Jahr 1943.

Da die sowjetische militärische Berichterstattung sich ganz natürlich um die Waffen – und Militärproduktion in der Slowakei – Zbrojovka in Považská Bystrica und Škodovka in Dubnica – interessierte, begannen die Nazisten das Radio-Gegenspiel „Dubnica“. Es war das einzige Gegenspiel, das die slowakischen Organen leiteten. Es endete in der zweiten Hälfte 1943 nicht besonders ruhmreich. Da es nichts brachte, begannen die Nazisten ungeduldig zu sein und forderten, dass es liquidiert wird und dass die Fallschirmjäger an Gestapo übergeben werden. Die Slowaken vertieten das Gegenspiel dem Moskauer Zentrum.

In den nächsten Jahren 1944 – 1945 wurde das Gebiet der Slowakei aus dem Gesichtspunkt der Nazisten für die Führung von Gegenspielen ungünstig. Nach und nach erschien in der Slowakei eine ganze Reihe von Truppen des Nachrichtendienstes und Partisaneneinheiten, die eine Radioverbindung mit sowjetischen Zentralen hatten. Nach dem Ausbruch des Slowakischen Nationalaufstandes und der Verdrängung der Aufständischen in die Berge widmeten sich die deutschen Organe eher der Niederdrückung ihrer „Schwarzsender“ als den Nachrichtenspielen, deren Bedeutung vor allem mit dem Fortgang der östlichen Front immer mehr sank.

²⁴Dokumentationsarchiv des österreichischen Widerstandes ve Vídni, sign. 20142 Johann Sanitzer, Vg 4 c Vr 6284/48, výpověď J. Sanitzera o protihrách.